

УДК 373.3.016:003-028.31

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-236-246>

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ОРФОГРАФІЧНОГО ПИСЬМА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

С. Д. Пенькова

ORCID 0000-0002-0073-9708

У статті розглядаються організаційно-педагогічні умови формування культури орфографічного письма в початковій школі. Проаналізовано прийоми успішного засвоєння орфографії молодшими школярами. Зроблено акцент на реалізації індивідуально-диференційованого підходу до учнів на сучасному уроці рідної мови при вивченні орфографічного матеріалу у зв'язку з фонетичним, лексичним і граматичним та схарактеризовано триетапну систему формування орфографічних умінь і навичок: спеціальна робота з вивчення правил орфографії; орфографічна робота під час вивчення граматичного матеріалу; вправлення під час розвитку зв'язного мовлення учнів у побудові писемних висловлювань. Наголошено на тому, що формування культури орфографічного письма є тривалим процесом, який залежить від індивідуально-психологічних особливостей учнів початкових класів, умотивованого поєднання вчителем фронтальних, індивідуально-групових та індивідуальних форм мовної освіти. Представлено методичку правописних вправ, які б забезпечили сталий характер культури орфографічного письма здобувачів початкової освіти. Визначено, що диференціація навчання орфографії в початковій школі вимагає доцільного добору методичного забезпечення, варіативності видів навчально-мовної діяльності, підпорядкування системи орфографічних вправ етапу опанування молодшими школярами орфографічної навички. Зроблено висновок, що результативність формування орфографічної культури письма потребує актуалізації опорних орфографічних знань, умінь і навичок, упровадження орфографічних завдань різного рівня складності: вправ за зразком, конструктивних, вправ з творчого або вільного письма тощо.

Ключові слова: орфографічні навички, індивідуально-диференційований підхід, вправи, мовна освіта.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Якість опанування школярами початкового мовного курсу в закладах загальної середньої

освіти обумовлюється успішним засвоєнням у початковій, а пізніше у середній школі основ грамотного письма, забезпеченням сталих і свідомих орфографічних навичок. Попри посилену увагу до формування орфографічних норм письмового мовлення здобувачів початкової освіти, рівень їхньої грамотності викликає серйозне занепокоєння у всієї педагогічної громадськості: вчителів, батьків і суспільства в цілому. Пошук причин суттєвого зниження орфографічної правильності мовлення не може не хвилювати перш за все педагогів початкової ланки.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблема підвищення орфографічної грамотності постійно була у центрі посиленої уваги науковців й учителів-практиків: Н. Н. Алгазіної, О. М. Біляєва, М. С. Вашуленка, Н. О. Воскресенської, О. А. Даценко, С. П. Олійник, Г. О. Козачук, О. Ю. Прищепи, Н. Г. Шкуратяни та ін. Актуальність проблеми полягає в тому, що процес засвоєння нових знань і пізнавальної діяльності взагалі у кожного школяра свій, оскільки обумовлений індивідуальними особливостями пізнавальних процесів, здібностями і нахилами. І все ж, враховуючи загальні психологічні особливості освітньої діяльності при засвоєнні початкового курсу української мови, педагог тим самим забезпечуватиме розуміння навчального матеріалу кожним учнем.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Важливою передумовою ефективного опанування орфографічних умінь і навичок є чітке розуміння вчителем програмових вимог початкового курсу української мови. Однак, успішність засвоєння навчального матеріалу, темп оволодіння ним, міцність та гнучкість знань орфографічних правил залежать не лише від діяльності педагога, але й від пізнавальних можливостей учнів молодшого шкільного віку. Тому кожен учитель має вирішити проблему індивідуалізації навчання орфографії дітей, дбати про створення таких організаційних умов, які б підсилили потенційні пізнавальні можливості кожної дитини – здобувача початкової освіти. Розв'язання цього практико-орієнтованого завдання тісно пов'язане з метою та реалізацією індивідуально-диференційованого підходу до школярів на сучасному уроці рідної мови з вивчення орфографічного матеріалу у зв'язку з фонетичним, лексичним і граматичним. Попри посилену увагу до формування орфографічних норм письмового мовлення здобувачів початкової освіти, рівень їхньої грамотності викликає серйозне занепокоєння у всієї педагогічної громадськості: вчителів, батьків і суспільства в цілому. Пошук причин суттєвого зниження орфографічної правильності мовлення не може не хвилювати перш за все педагогів початкової ланки. Здібності до

початкового навчання рідної мови й орфографічного письма зокрема в дітей різні. Щоб учні на уроці були постійно зайняті виконанням посильних й цікавих орфографічних завдань, слід, глибоко вивчивши їх індивідуально-психологічні відмінності, вмотивовано поєднувати фронтальні, індивідуально-групові та індивідуальні форми роботи з метою результативного формування сталої орфографічної навички, культури писемного мовлення.

Мета статті – визначити психолого-педагогічні та лінгводидактичні особливості формування культури орфографічного письма в процесі засвоєння здобувачами початкової освіти граматичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Ефективність формування орфографічної навички молодших школярів на основі вживання системи диференційованих завдань різного змісту та типу складності залежить від сформованості в учнів основних орфографічних знань й умінь, зокрема: уміння встановити звуко-буквені співвідношення у словах та їх граматичних формах; уміння позначати на письмі м'якість приголосних звуків, що знаходяться в словах у різних позиціях; уміння розміщувати слова в алфавітному порядку і користуватися орфографічним словником. Визначальним фактором окреслено й мотивацію орфографічної роботи, адже необхідною умовою підготовки молодших школярів до ефективного вивчення нового матеріалу є цілеспрямоване стимулювання й формування позитивного ставлення до навчальної діяльності. При цьому варто враховувати динаміку мотивації не лише слабовстигаючих, а й добре підготовлених школярів. Саме цей фактор значною мірою і визначає невміння школяра побачити орфограму. Відомо, що молодші школярі нерідко незадовільні бали, негативні емоції на уроках рідної мови пов'язують виключно з помилковим правописом. Тому пошук мотивів щодо правильності написань є пріоритетним завданням учителя. Варто взяти до уваги наступні вимоги: «а) збуджування пізнавальних інтересів; б) пошук цікавих форм і методів роботи; в) полегшення роботи учнів завдяки добору дидактичного матеріалу й різноманітності методичних прийомів; г) введення гнучкої та коректної системи контролю й оцінки орфографічних умінь та навичок» (Львов, 1990, с. 36). Доцільно більше використовувати дидактичні ігри мовного спрямування, як-от ігри діда-Буквоїда, цікаві орфографічні матеріали, елементи змагання, невеличкі конкурси, хорове проговорювання слів, скандування, декламацію віршів тощо. В початкових класах орфографія не може бути цілісною системою, однак дуже важливо показувати молодшим школярам закономірність в написанні слів, їх не випадковість, наприклад, єдиний спосіб перевірки

морфем за допомогою споріднених слів та однотипних словоформ, доцільність використання великої літери при написанні власних назв.

Найважливіша ланка в навчання дітей правопису – диференційована, самостійна робота молодших школярів над своїми помилками. Прийоми самостійної роботи учнів над допущеними помилками можуть бути найрізноманітнішими, оскільки вони залежать від типу правил, на які зроблено помилки, підготовленості класу, вміння дітей самостійно працювати й інших умов. До них слід віднести:

- 1) самостійне виправлення учнями помилок, відзначених учителем особливими знаками на полях;
- 2) самостійне пояснення учнями правопису тих слів, де були зроблені помилки;
- 3) добір перевірних слів до цих слів;
- 4) вибір слова з орфографічного словника для зіставлення й перевірки написаного;
- 5) добір аналогічних прикладів на виучувану орфограму;
- 6) добір прикладів, протилежних за написанням;
- 7) письмовий орфографічний розбір чи розбір слова за будовою;
- 8) виписування слів і словосполучень із тексту диктанта з певними орфограмами й складання з ними речень і зв'язних текстів.

Вивчення орфографічного матеріалу у початкових класах повинно відбуватися, на думку М. Р. Львова (1990), за наступними лініями: «а) визначення фонем через букви; б) каліграфія; в) перевірка слабких позицій фонем за допомогою сильних позицій – ненаголошені голосні, дзвінки та глухі приголосні, і т. ін. у різних частинах слова; г) більш широке залучення граматичних способів перевірки орфограм – особливо у закінченнях форм частин мови; д) написання, що передають смисл, значення слова, речення, тексту» (с. 148). Повсякчас відбувається зниження рівня грамотного писемного мовлення у тих учнів, які недостатньо читають позакласної художньої та науково-популярної літератури, не виявляють позитивного інтересу до вивчення шкільних предметів. Зрозуміло, що в методиці навчання орфографії слід урахувувати наукові закономірності формування міцної орфографічної навички. Йдеться про засвоєння мовної системи у всіх її взаємозв'язках: фонетики, графіки, орфоепії, словотвору, морфології та синтаксису. Орфографічні дії школяра мають носити усвідомлений характер, і тільки на вищих ступенях навчання, через автоматизацію вищеназваного вміння написання орфограм не потребує мовної основи, оскільки перебуває під контролем свідомості. У вивченні орфографічного матеріалу в початковій школі ствердився структурний підхід, облік причин допущених учнем помилок, встановлення «кроків»

правил відповідного алгоритма орфографічної дії та з'ясування ролі мотиваційного фактора для опанування орфографічної правильності письмових висловлювань.

Врахування етапів формування орфографічних умінь базується на теорії навчання орфографії М. Т. Баранова і Г. М. Іваницької, якими висловлено триетапну систему формування орфографічних умінь і навичок: 1) спеціальну роботу з вивчення правил орфографії; 2) орфографічну роботу під час вивчення граматичного матеріалу; 3) вправлення під час розвитку зв'язного мовлення учнів у побудові писемних висловлювань. Багатьом школярам властиве недостатнє засвоєння орфографічних норм, сумніви при доборі правильних написань у процесі вільного та творчого письма, переказів і творів. Втім варто дещо по-іншому підходити до орфографічних вправлень і до форм організації навчально-мовленнєвої діяльності при вивченні орфографічного матеріалу. Ми згодні з думкою Т. Б. Суржук (2017), яка вважає що «на уроці диференційованого спрямування має бути реалізована *дидактична мета*: забезпечення значної уваги до орфоепічного аспекту; формування в учнів умінь знаходити в слові наголошений звук, реагувати на нього як на динамічне явище, що є характерним для української мови; відпрацювання вміння виконувати аналіз морфемної будови слова; активізація словникового запасу учнів, навчання швидко добирати до контрольного слова ряд спільнокореневих слів; добір тренувальних вправ для вироблення в учнів передбачених програмою умінь і навичок; *організаційна мета*: застосування різних форм диференціації (групової, парної, індивідуальної роботи); розподіл допомоги з боку вчителя або кращих учнів; виконання різнорівневих завдань учнями визначених трьох груп; раціональне використання часу, обладнання; виконання диференційованих домашніх завдань; *виховна мета*: виховання творчого ставлення до праці, культури розумової праці, свідомої дисципліни» (с. 174).

Орфографічні вправи як показник реалізації орфографічних умінь і навичок мають застосовуватися системно, адже чисельність і тривалість правописних вправ доводить їхню ефективність. Доцільно привернути увагу вчителів початкових класів до наступної методики правописних вправ, які б забезпечили сталий характер культури орфографічного письма:

- 1) підготовчі вправи (спостереження за правильним правописом);
- 2) вправи за зразком (імітаційні, виписування з орфографічного словника);
- 3) вправи репродуктивні (на виявлення і розпізнавання орфограм, списування, диктанти);
- 4) вправи продуктивні (текстуальне і вибіркове списування, коментоване письмо, попереджувальні, пояснювальні диктанти);

5) вправи конструктивні (на добір слів за семантико-орфографічними ознаками);

6) творчі вправи (вільний диктант, творчий диктант, перекази, твори);

7) робота над орфографічними помилками;

8) орфографічний розбір.

Зміст запропонованих орфографічних завдань має відповідати програмовим вимогам та змісту підручника, лініям зв'язку вивчення правопису та граматичного матеріалу, науково-теоретичним положенням про загальне поняття та граматичні категорії основних частин мови (іменник, прикметник, дієслово, займенник та ін.). Осмисленню знань й формуванню відповідних правописних умінь і навичок сприяють вправи на граматику-орфографічний розбір. Важливо дотримуватися принципу наступності в роботі над орфографією, починаючи з першого класу. Пропедевтичне ознайомлення молодших школярів з орфограмами розпочинається ще на уроках навчання грамоти в першому класі. Під час роботи за Букварем варто приділяти належну увагу формуванню правописних умінь, адже основа орфографічної культури письма закладається в початковій школі. Зауважимо, що перші кроки у засвоєнні здобувачами початкової освіти правописних правил доречно здійснювати під час навчання грамоти у процесі виконання такого виду письмових вправ, як списування. Це можливо лише за умови перетворення списування в засіб осмисленого письма за зразком, а не бездумного копіювання надрукованого чи написаного тексту. Тільки в усвідомленому списуванні вбачаються нам шляхи поступового вироблення в учнів орфографічної та пунктуаційної пильності. Ідея осмисленого письма за зразком спричинила розробку алгоритму, тобто переліку послідовно здійснюваних операцій, яких слід дотримуватися до початку списування, адже вони передбачають:

1) прочитування зразка, усвідомлення його змісту;

2) розгляд орфографічного образу слів (поділ слова на склади, промовляння за складами і цілого слова);

3) відтворення повного словосполучення чи речення з пам'яті в зошиті і самоперевірка написаного.

У засвоєнні орфографічного образу слів увага учнів має зосереджуватися насамперед на виробленні навички визначати у слові чи реченні місце, в якому можна припуститися помилки, і дати пояснення правильного його написання. Звичайно, мова не йде про формулювання орфографічних правил, бо для цього ще не настав час: учні засвоюють лише техніку письма. Але початки правильного запису слів і речень закладаються в роботі за Букварем. Безперечно, навчання письма пов'язане з вивченням алфавіту, тобто знаків письма, й ознайомленням із вживанням деяких

пунктограм. Саме в процесі оволодіння початковими навичками правильного письма створюються сприятливі умови для цілеспрямованого роз'яснення певних орфографічних правил, що дає змогу сконцентрувати увагу першокласників на складних для списування аспектах. Відомо, наприклад, що велика літера вказує на власну назву. Тож, оскільки вона стоїть на початку слова, початок слова слід визнати місцем, яке потребує додаткового пояснення: якщо слово – власна назва, вживається велика буква, в іншому випадку слово пишеться з маленької літери. Це – один із «секретів» безпомилкового письма.

Пояснення вимагають й інші місця у описуваних учнями текстах: роздільне написання слів перенесення частин слів з рядка в рядок, написання букв *я, ю, є, ї, щ* й буквосполучень *йо,ьо,дж,дз*, уживання м'якого знака й апострофа. Потреба в їх тлумаченні незаперечна, якщо прагнути до того, щоб списування було не сліпим копіюванням, а осмисленим письмом. Усвідомлення воно стає завдяки підготовчій роботі, спрямованій на запобігання помилкам, що розвиває уважне ставлення учня до зразка для списування і до власного запису. Місця, які піддаються роз'ясненню, – орфограми. Це окремі букви і знаки, а також пропуски між словами. Вони й становлять зміст орфограм, над засвоєнням яких працюють першокласники. Тому на цьому етапі їх навчання правомірно давати таке визначення орфограми: орфограма – це буква чи знак або пропуск між словами, написання яких потрібно пояснити. Таке визначення орфограми доступне першокласникам і легке для запам'ятовування. До того ж воно відповідає формі і змісту роботи учнів на уроках письма: усвідомлення того, що списується і в якому буквенному оформленні, сприяє безпомилковому його відтворенню. Нарешті, введення поняття орфограми синтезує в собі різні за характером мовні ознаки письма і формує в учнів уявлення про існування «секретів», які необхідно знати для того, щоб грамотно писати.

Кількість орфограм визначається тим мовним матеріалом, який опановують молодші школярі. У цей час вони засвоюють алфавіт і графіку. Тому основна кількість орфограм припадає на такі написання, які визначаються складом алфавіту й особливостями графіки, тобто наявними і використовуваними для письма буквами. Серед них м'який знак і букви *я, ю, є, ї* буквосполучення *йо,ьо,дж,дз* і буква *щ*, подвоєне написання букв, що позначають приголосні й апостроф, велика буква у власних назвах та на початку речення. Для першокласників орфограмою є й написання прийменників і сполучників окремо від іменників, а також уживання знаку переносу. Паралельно з виділенням орфограм у описуваних учнями зразках доцільно працювати і над освоєнням деяких розділових знаків: крапки,

знаків питання й оклику, коми під час переліку і звертання. Поняття розділового знаку учні першого класу легко засвоюють, оскільки послідовність введення термінів «орфограма» і «розділовий знак» визначається розміщенням навчального матеріалу Букваря щодо засвоєння рукописних букв. Як відомо, на уроках навчання грамоти першокласники зазвичай списуватимуть тексти з іменами, по-батькові, прізвищами людей, назвами міст, річок тощо. На кожному з уроків, присвячених пропедевтичному засвоєнню орфографічного матеріалу, вчитель має нагоду розширити відповідні уявлення дітей про роль грамотного письма, піднесення культури писемного мовлення.

Первинне ознайомлення молодших школярів із орфограмами стало суттєвим підґрунтям у подальшому вивченні орфографії і пунктуації, зокрема, в набутті навички виділяти орфограми під час мовного аналізу, засвоєння правописних норм і розв'язання орфографічних задач. У третіх-четвертих класах варто пропонувати інтегрований зміст вивчення граматично-орфографічного матеріалу, наприклад, виписати частини мови, визначити їх лексико-граматичні категорії тощо. Разом із тим, співставляючи види диференційованого навчання, варто згадати й протилежне міркування щодо зовнішньої диференціації, адже відомий підхід до створення диференційованих класів на основі зовнішніх ознак – здібностей молодших школярів, різного рівня підготовки і т. ін. Наприклад, Т. Л. Гавриленко (2016), дотримується погляду, що такий тип навчання став би більш ефективним, якби педагогічна громадськість звернулася до подальших ґрунтовних досліджень в аспекті досвіду навчання орфографії за рівнем розвитку пізнавальних процесів здобувачів початкової освіти (с. 32).

Водночас, слухним є твердження Н. М. Зорьки (2004), яка узагальнює, що «система орфографічної роботи має передбачати розвиток уміння здійснювати такі операції, що забезпечують виконання дій за правилом: виявлення орієнтирів орфограм, визначення типу правила, виконання інструкції щодо застосування правила, самоконтроль. Операційна модель навчання і використання прийомів керування розумовою діяльністю учнів сприяють оптимальній організації ознайомлення молодших школярів із способами орфографічних дій, у яких синтезуються знання й уміння з фонетики, орфоепії, будови слова, лексики» (с. 16). Пізнавальний потенціал різних видів орфографічних вправ доведено багатьма методистами з навчання мови, зокрема, на думку В. Т. Горбачука (1989), «...важливо розширювати арсенал засобів викладання мови, видів навчальної роботи, щоб можна було задовольняти конкретні практичні потреби (і особливості учнів, умови роботи, і уподобання та можливості вчителя)» (с. 3).

Важливим чинником результативного формування культури орфографічного письма був мотиваційний аспект, ознайомлення молодших школярів з проблемними запитаннями, темою та метою уроку, зацікавлення їх значенням засвоєння програмового орфографічного змісту. Внутрішня диференціація навчання орфографії потребує гнучкості вибору методичного, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення, варіативності видів навчальної діяльності на уроці української мови. Зауважимо, що орфографічна робота учнів має бути підпорядкована етапу опанування орфографічної навички, прийомам застосування правила й системі орфографічних вправ з огляду на характер орфографічної діяльності: розпізнавальний, часткового чи повного застосування вивченого орфографічного правила.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, диференційована методика при вивченні правопису учнями початкових класів виконується за допомогою системи вправ різного типу та рівня складності. Розробляючи зміст роботи з формування культури орфографічного письма молодших школярів, ми вважали необхідним урахування їх індивідуальних психологічних і пізнавальних особливостей при структуруванні змісту та методичних засад уроку вивчення граматики-орфографічного матеріалу на різних етапах засвоєння орфографічних знань. Для організації успішної роботи з формування культури орфографічного письма варто зважати на якість повторення вивченого, актуалізацію опорних орфографічних знань, умінь і навичок, поетапність виконання орфографічних завдань різного рівня складності.

Література

1. Гавриленко Т. Л. До питання про зовнішню покласну диференціацію у початковій освіті в Україні (70-ті – 90-ті рр. ХХ ст.). *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*: 2016 рік : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., 20-21 жовт. 2016 р. Ніжин : 2016. С. 30–32.
2. Горбачук В. Т. Види диктантів і методика їх проведення. Київ : Рад. школа, 1989. 96 с.
3. Зорька Н. М. Формування в учнів початкових класів орфографічної грамотності у навчанні російської мови як другої: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2004. 20 с.
4. Львов М. Р. Правописание в начальных классах. Москва : Просвещение, 1990. 160 с.
5. Суржук Т. Б. Дослідження методики формування орфографічних умінь і навичок в умовах диференційованого навчання молодших школярів. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. Сер. Філологічна. 2017. Вип. 68. С. 170–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_68_36. (дата звернення 20.09.2021).

References

1. Havrylenko, T. L. (2016). Do pytannia pro zovnishniu poklasnu dyferentsiatsiyu u pochatkoviy osviti v Ukraini (70-ti – 90-ti rr. XX st.) [On the issue of external class differentiation in primary education in Ukraine (70s - 90s of the twentieth century)]. *Pochatkova osvita: istoriya, problemy, perspektyvy*: 2016 rik: materialy Mizhn. nauk.-prakt. konf., October 20-21, 2016, 30–32. Nizhyn (ukr).
2. Horbachuk, V. T. (1989). *Vydy dyktantiv i metodyka yix provedennia [Types of dictations and methods of their implementation]*, 96. Kyiv: Radianska shkola (ukr).
3. Zorka, N. M. (2004). *Formuvannia v uchniv pochatkovykh klasis orfohrafichnoi hramotnosti u navchanni rosiyskoyi movy yak druhoyi [Formation of spelling literacy in primary school students in teaching Russian as a second language]*. Abstract of Thesis of Candidate of Pedagogical Sciences, 20. Kyiv (ukr).
4. Lvov, M. R. (1990). *Pravopisanie v nachalnykh klassakh [Spelling in primary grades]*, 160. Moscow: Prosveshchenie (rus).
5. Surzhuk, T. B. (2017). Doslidzhennia metodyky formuvannia orfohrafichnykh umin i navychok v umovakh dyferentsiyovanoho navchannia molodshykh shkoliariv [Research of methods of formation of spelling skills in the conditions of differentiated learning of junior schoolchildren]. *Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiya"*. Ser. Filolohichna, 68, 170–176. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_68_36 (date of appeal: 20.09.2021) (ukr).

**ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ОРФОГРАФИЧЕСКОГО ПИСЬМА
В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ****С. Д. Пеньковая**

В статье рассматриваются организационно-педагогические условия формирования культуры орфографического письма в начальной школе. Проанализированы приемы успешного освоения орфографии младшими школьниками. Сделан акцент на реализации индивидуально-дифференцированного подхода к учащимся при изучении орфографического материала в связи с фонетическим, лексическим и грамматическим на современном уроке родного языка и охарактеризована трехэтапная система формирования орфографических умений и навыков: специальная работа по изучению правил орфографии; орфографическая работа во время изучения грамматического материала, упражнения в развитии связной речи по созданию письменных высказываний. Сделано ударение на том, что формирование культуры орфографического письма является длительным процессом, который зависит от индивидуально-психологических особенностей учеников начальных классов, мотивированного объединения учителем фронтальных, индивидуально-групповых и индивидуальных форм языкового образования. Представлена методика орфографических упражнений, которая обеспечила б стойкий характер культуры орфографического письма соискателей начального образования. Определено, что дифференциация обучения орфографии в начальной школе требует адекватного подбора методического обеспечения, вариативности видов учебно-речевой деятельности,

суподчинення системи орфографических упражнених етапу оволадення младишими школьниками орфографическим навиком. Сделан вывод о том, что результативность формирования орфографической культуры письма требует актуализации опорных орфографических знаний, умений и навыков, выполнения орфографических заданий разного уровня сложности: упражнених по образцу, конструктивных, упражнених в свободном или творческом письме.

Ключевые слова: орфографические навыки, индивидуально-дифференцированный подход, упражнения, языковое образование.

FORMATION OF CULTURE OF SPELLING IN PRIMARY SCHOOL

S. D. Penkova

The article considers the organizational and pedagogical conditions for the formation of the culture of spelling in primary school. Methods of successful mastering of spelling by junior schoolchildren are analysed. Emphasis is placed on the implementation of individual-differentiated approach to students in the modern lesson of native language in the study of spelling material in connection with phonetic, lexical and grammatical and characterized a three-stage system of spelling skills: special work on spelling rules; spelling work while studying grammatical material; practice in the development of coherent speech of students in the construction of written expressions. It is emphasized that the formation of the culture of spelling is a long process that depends on the individual psychological characteristics of primary school students, motivated combination of frontal, individual group and individual forms of language education. The method of spelling exercises that would ensure the sustainable nature of the culture of spelling writing of primary school students is presented. It is determined that the differentiation of spelling education in primary school requires appropriate selection of methodological support, variability of types of educational and language activities, subordination of the system of spelling exercises to the stage of mastering spelling skills by junior students. It is concluded that the effectiveness of the spelling culture of writing requires the actualization of basic spelling knowledge, skills and abilities, the introduction of spelling tasks of different levels of complexity: model exercises, constructive, exercises in creative or free writing and more.

Key words: Spelling skills, individual-differentiated approach, exercises, language education.

Пенькова Світлана Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: penkovaasvetlana@gmail.com

Пеньковая Светлана Дмитриевна – кандидат педагогических наук, доцент кафедры дошкольного и начального образования Измаильского государственного гуманитарного университета (г. Измаил, Украина). E-mail: penkovaasvetlana@gmail.com

Penkova Svitlana Dmytrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education of Izmil State Humanitarian University (Izmail, Ukraine). E-mail: penkovaasvetlana@gmail.com